

L'Agrest

Daniel Montesinos

INFO quadrimestral del Parc Natural de la Tinença de Benifassà

01

GRANS PLUGES I
CANVIS

03

MANTENIMENT I
CONSERVACIÓ

05

COMUNICACIÓ I
DIVULGACIÓ

09

DESCOBRINT LA
TINENÇA
Els rèptils i amfibis a la
Tinença (part 2)

13

PROJECTE DE
REINTRODUCCIÓ
DEL CREBALÒS

14

COL·LABORACIÓ
CIEF

GENERALITAT
VALENCIANA

TOTS
A UNA
VELL

parc natural
de la tinença
de benifassà

Nº 21 SETEMBRE – DESEMBRE 22

El dia de hui encara estem secant-nos la roba i arreglant les goteres de la gran pluja que va caure a la Tinença de Benifassà. No van ser pocs els litres d'aigua que van banyar aquestes terres, omplint l'embassament d'Ulldecona de nou fins a fer-lo depassar. Uns 300 l/m² en 24 hores! La gent local no havia vist un fenomen igual des de l'any 2000, quan va ploure aquesta quantitat al llarg de 3 dies.

Necessitàvem aquesta pluja, ja feia temps que no plovia i estàvem entrant en una sequera. No hem tingut bolets aquesta tardor, l'embassament s'estava buidant a menys de la meitat, encara que aquest estiu havíem pogut gaudir d'ell prou ple. Tots els barrancs, el riu Verd i el riu Cérvol s'han omplert. Hem d'agrair l'aigua, però d'aquesta manera tan abrupta i destructiva comporta grans danys als cultius, les infraestructures i comporta un augment de l'erosió del sòl.

És típic en aquesta àrea que els barrancs estiguen la major part del temps secs i s'omplin amb pluges torrencials que solen vindre a la primavera i la tardor. Però la que ens hem trobat aquest novembre se n'ix de la normalitat... Ja que esdeveniments com aquest ocorren a les nostres terres una vegada cada moltes dècades. Per tant, ens fa reflexionar sobre què serà l'habitual d'ara endavant... Ja és evident la crisi climàtica en la que ens trobem i aquesta és una de les seues manifestacions.

Els canvis bruscos de l'oratge i el clima, les temperatures i els esdeveniments extrems, a banda de la pèrdua de biodiversitat són els efectes del canvi climàtic, un canvi climàtic sense precedents a la història del planeta Terra per la seua rapidesa, degut a les activitats humanes. Aquestes han augmentat les emissions de gasos d'efecte hivernacle durant les últimes dècades amb la utilització dels combustibles fòssils, la indústria, la tala de boscos, el transport, la producció alimentària i el consum excessiu de la nostra societat.

Malgrat això... no està tot perdut! La comunitat científica indica que encara podem canviar el destí de la nostra senda. Amb el treball conjunt de governs, empreses, societat i ciència podem fer el nostre futur més verd. Perquè això ocorregui és important apostar per l'educació ambiental, invertir en ella i que es manifeste de forma transversal; la qual ens ajudarà a poder fer un canvi a escala individual. Els governs i les empreses han de fer el seu canvi, però alhora tots podem aportar amb xicotetes accions quotidianes. Al Parc Natural treballam dia a dia per aconseguir-ho amb les nostres activitats d'educació ambiental, la gestió i conservació de l'espai, la reducció de la nostra petjada de carboni... així que visita'ns i suma't al canvi!

FONT: Nacions Unides <https://www.un.org/es/un75/climate-crisis-race-we-can-win>.

Aquest quadrimestre les dues brigades de conservació i manteniment del parc han continuat treballant i cuidant el parc per a que estiga de la millor manera possible, com els visitants el troben. Aquestes brigades fan moltes tasques diferents, de gran importància per al parc i, en aquesta ocasió, sobretot s'han dedicat al manteniment dels camins que recorren pel Parc Natural i al manteniment i la instal·lació de senyals i panells informatius.

Una altra feina que fan les brigades del parc és la recuperació d'antigues sendes o l'obertura de trams nous, que els visitants podran utilitzar per a gaudir de l'espai natural. Aquesta tasca serveix per a la recuperació de zones d'importància en la història i l'etnologia del parc, i ens apropa a com vivien les persones d'un passat recent. A més, uneix les poblacions locals i cohesiona les diferents àrees dins del Parc Natural. En aquest cas les brigades han treballat per a obrir dues sendes: de l'embassament al Mas de Joan i de Coratxà al Mas de Vilalta.

S'han realitzat tasques de revisió de camins i reparació d'aquests, per diverses raons, com les grans pluges de novembre. A més, han continuat podant i adequant sendes per a garantir la seguretat i idoneïtat dels camins per als visitants i locals; i s'han fabricat i col·locat noves senyals a alguns punts del parc.

Encara que en aquestes dates el parc no rep tants visitants com a l'estiu, existeixen diversos fenòmens que poden degradar les sendes, com la pluja o la neu, així com el propi creixement de la vegetació que les faria intransitables; pel que la labor de les brigades en aquest aspecte és molt important.

Les brigades de conservació es dediquen també a l'adequació de les àrees recreatives i d'ús públic, com la de les Ombries de Benifassà, molt popular, sobretot, a l'estiu. Aquesta adequació inclou diverses labors com ara les de tala, poda i col·locació de material o de senyals. És necessari que es faci un bon ús de les zones d'ús públic per part dels visitants, deixant tot net i endreçat, per a que tots puguem gaudir del parc.

A més, com ja em explicat en altres edicions de l'Agrest, els membres de les brigades coneixen la tècnica de la pedra en sec, sense utilitzar ciment ni ningun tipus d'argamassa, un coneixement que està reconegut com a Patrimoni Cultural immaterial per la Unesco. Aquest quadrimestre han utilitzat aquesta tècnica per a restaurar i construir murs de la manera tradicional i provocar el mínim impacte. Al parc podem trobar altres estructures fetes usant aquesta tècnica i que son part del patrimoni cultural de la zona, com els refugis per als pastors.

LA NIT ÉS NECESSÀRIA

Al setembre vam gaudir del grandíols cel estelat de la Tinença a Fredes amb la companyia del Dr. Angel Morales Rubio, pertanyent al Departament de Química Analítica i pel Dr. Enric Marco del Departament d'Astronomia i Astrofísica, ambdós de la Universitat de València. Ens van explicar sobre els efectes de la contaminació lumínica en el medi i els éssers vius. També vam poder vore a través del telescopi la Lluna, planetes, constel·lacions... Vam quedar meravellats amb la grandiositat de l'espai exterior!

CENS SIMULTANI DE TRENCALÒS

La Xarxa Internacional de Monitoratge del Trenalòs (IBM) és una col·laboració internacional única entre parcs nacionals i naturals i organitzacions no governamentals, coordinada per la Fundació per a la Conservació dels Voltors (VCF), per a monitorar la població del Trenalòs a Europa.

Aquest any i com ja és costum, des del P.N. de la Tinença vam organitzar una activitat al mes d'octubre per a unir-nos al cens simultani de trenalòs. Malauradament, va haver de suspendre's degut a les condicions meteorològiques, encara que l'equip del projecte de reintroducció del trenalòs a la Tinença va eixir al camp a dur a terme el treball.

VIU LES VARIETATS TRADICIONALS

El dia 15 d'octubre Connecta Natura va tornar a visitar-nos! I en col·laboració amb el Parc va preparar un taller d'empelts a la Pobla de Benifassà. Aquesta activitat es troba emmarcada dins del projecte ViuDiversitat, que pretén recuperar i conservar aquestes varietats vegetals de la província de Castelló. Durant la jornada va haver una part teòrica on es van explicar dues tècniques d'empelt d'arbres fruitals, per a després passar a l'acció posant en pràctica els coneixements adquirits i fer els nostres propis empelts.

PUNTS INFORMACIÓ COL·LABORADOR (PIC)

Les formacions als punts d'informació col·laboradors (PIC) han continuat. Són el resultat d'una estreta col·laboració entre la Conselleria de Medi Ambient i l'Agència Valenciana del Turisme amb l'objectiu d'oferir la màxima qualitat en l'atenció al visitant dels Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana. Els PIC, són oficines de turisme de la Xarxa Tourist Info de la Comunitat Valenciana que ofereixen entre altres serveis, una informació de qualitat i veraç pel que fa a les característiques dels parcs naturals i a les activitats que s'hi efectuen, i constitueixen un suport als centres d'interpretació i oficines dels parcs naturals.

En aquesta ocasió a la jornada van acudir els centres de Tourist Info de Morella i Vilafranca on vam estar actualitzant la seua formació en normativa i accessos al Parc Natural i les característiques de les rutes. Continuem sumant per a arribar més lluny!

JORNADES D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Els dies 29 i 30 de setembre i 1 d'octubre es van celebrar les Jornades d'Educació Ambiental organitzades pel Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana (CEACV). En les quals es van fer xarrades, taules de debat i tallers per tal de compartir experiències, projectes i aprenentatges dins de l'àmbit de l'educació ambiental. Com no podia ser d'altra manera, les educadores de l'equip vam assistir per continuar formant-nos i aprenent, i així donar una millor experiència als nostres visitants.

EDUCACIÓ AMBIENTAL

Les activitats amb el CRA La Bardissa ja estan planificades per a aquest curs 2022-23. Així que aquest primer trimestre ja hem fet la primera visita als alumnes de la Pobla i al 2n i 3r cicle de Rossell. A Rossell vam reflexionar sobre la importància de l'existència del Parc Natural i la necessitat de gestionar l'espai, a més vam preparar menjadors d'ocells per ajudar-los amb la seua migració. A la Pobla vam fer una recerca del tresor natural, amb l'objectiu de que els alumnes conegueren les espècies i l'espai natural

També hem tingut altres visites al Parc. Vam acompanyar a la Taula del Sénia al muladar per observar als nostres amics els voltors. Vam guiar un grup de jubilats de la mancomunitat dels Ports per la ruta maqui fins a la Teuleria del Mas del Pastora on vam poder gaudir del paisatge i aprendre de la història dels maquis i el nostre entorn. I a més a més, els alumnes de 3r de la ESO de l'IES Penyeta Roja, ben preparats físicament, van vindre de la mà de l'Associació de Municipis Forestals (AMUFOR) a conèixer la ruta blava «Una volta per l'embassament» on vam conèixer la flora i vam seguir els rastres que deixa la fauna del Parc. També l'alumnat dels cicles de FP Bàsica d'Aprofitaments Forestals i FP de Cuina i Gastronomia de Benicarló ha vingut per conèixer el Parc, els seus bolets i la normativa per recol·lectar. Ha sigut un no parar!

CAMINANT PER LA TINENÇA

No podem oblidar el nostre patrimoni arbori! Per això durant tot el mes d'octubre vam realitzar diferents rutes en col·laboració amb entitats i els diferents ajuntaments per conèixer alguns dels nostres arbres singulars. A la ruta a Castell de Cabres vam gaudir del seu patrimoni i alguns dels seues arbres amb més història, els arbres singulars. A la del Boixar, passant per Coratxà, vam visitar el Pi de Peiró, i finalment a la ruta de Vallibona el roure del Mas d'Eloi i l'arbreda del Mas de Querol. Vam quedar meravellats i meravellades de la majestuositat d'aquests testimonis vius de la història.

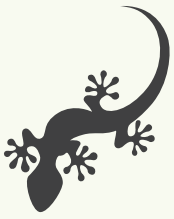
Al desembre vam voler rebre les festes de nadal amb una activitat recreativa on vam preparar les decoracions de nadal de forma sostenible, amb productes que anaven a passar a ser residus i restes de la natura que vam arreplegar fent un xicotet passeig, ja que no és necessari consumir en excés per decorar la nostra llar. A més, per a entrar en calor vam anar de ruta, vam fer una volta per l'embassament, on vam poder apreciar les conseqüències de la pluja i aprendre la importància del recurs aigua.

GRÀCIES COMPANYS!

Enguany, l'equip tècnic del parc hem tingut el plaer de comptar amb el treball de Maria, Gaëlle i Pau; tres educadores i educador ambientals que han estat ací per reforçar el nostre treball durant l'estiu i substituir-nos. Hem d'agrair-los pel seu treball, noves idees i perquè per ells hem pogut continuar oferint l'atenció als nostres benvolguts visitants. Esperem tornar a vore'ns prompte companys!

ELS RÈPTILS I AMFIBIS A LA TINENÇA

Continuem exposant algunes de les espècies oblidades i que són tan importants per a l'equilibri dels ecosistemes. En aquesta edició parlarem d'alguns dels rèptils que trobem al Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

Els rèptils són vertebrats de sang freda amb la pell coberta d'escates de queratina o òssies que els serveix com a protecció física i per previndre la pèrdua d'aigua. Són tetràpodes, tenen 4 potes o són descendents d'animals amb 4 extremitats (serps). Tenen respiració pulmonar i la majoria són ovípars, encara que algunes espècies sí que gesten els embrions dins del cos. Estan dividits en quelonis (tortugues) i escamosos (sargantanes, fardatxos i serps).

Luis J. Bardillo, BDB GVA

Tant espècies de rèptils com amfibis es troben protegits perquè estan afectats per una sèrie d'amenaques, el que ha fet que les seues poblacions disminuïsquen considerablement en les últimes dècades. Algunes d'aquestes amenaces són: la degradació i transformació del seu hàbitat, la contaminació, els atropellaments, la mala fama, l'augment de l'agricultura intensiva i la consegüent reducció en la disponibilitat de preses... Per tant, és de vital importància realitzar actuacions per a la seua conservació, ja que, a més de contribuir a la biodiversitat, són bons indicadors biològics i biogeogràfics. La seua existència és clau per a preservar l'equilibri dels ecosistemes i per tant l'existència de l'ésser humà, ja que s'alimenten d'espècies amb potencial de ser plagues i alhora són aliment d'altres animals.

G. Ros. BDB GVA

COLOBRA PUDENTA (*Natrix maura*)

Colobra de talla xicoteta a mitjana (fins a 90 cm les femelles, majors que els mascles). D'hàbits aquàtics, la seua vida transcorre lligada a masses i cossos d'aigua, i pot ser present en un amplíssima varietat d'aquestos. És una veloc nadadora i excel·lent bussejadora que pot submergir-se durant més de 15 minuts. La seua activitat es redueix notablement a l'hivern, època en què es refugia a l'entorn del punt d'aigua en què viu; no obstant això, pot presentar una certa activitat hivernal en dies benignes. És principalment diürna, especialment durant la primavera i la tardor, en què es localitza amb freqüència fora de l'aigua; a l'estiu presenta activitat crepuscular i nocturna i es troba dins i fora de l'aigua. El zel té lloc principalment a la primavera, i els acoblaments es produeixen entre abril i juny. La femella pot posar fins a 32 ous, encara que són més habituals postes entorn als 7 ous i eclosionen als 45 dies. S'alimenta principalment de peixos xicotets, larves i adults d'amfibis i invertebrats aquàtics que caça a l'aguait en l'aigua. No obstant això, també pot capturar preses terrestres, principalment invertebrats i, esporàdicament, micromamífers. D'altra banda, és presa habitual de nombrosos ocells (garses, cigonyes, rapinyaires), ofidis i mamífers.

Jesús Monedero R.

Jesús Monedero R. BDB GVA

SARGANTANA CUALLARGA (*Psammodromus algirus*)

Sargantana gran (fins a 90 mm de longitud cap-cos) de cua molt llarga. El zel té lloc a la primavera i les còpules s'estenen fins a principis d'estiu. Les postes es produeixen entre maig i juliol i consten de 2 a 11 ous. Període d'incubació entre un i dos mesos. La seua dieta, bàsicament insectívora, és molt variada. S'ha comprovat també la predació ocasional de xicotets lacèrtids i el consum de matèria vegetal. Els seus depredadors inclouen ofidis, ardeids, rapinyaires diürns i nocturns i certs carnívors.

Prefereix terrenys amb densa vegetació com a esbarzerars i coscollars, especialment àrees amb profusió de fullaraca i matèria vegetal entre la qual es pot refugiar. No obstant això, es presenta en una àmplia varietat d'hàbitats sempre que presenten una certa cobertura, des de cordons dunars de vegetació semifixa o fixa, fins a herbassars i boscos de ribera i muntanya mediterrània. És també bona trepadora i amb freqüència s'observa enfilada a la vegetació arbustiva.

És la sargantana més abundant de la meitat sud de la península Ibèrica i es considera de manera general com una espècie no amenaçada. No obstant això, les seues poblacions s'han vist seriosament reduïdes a conseqüència de l'extensió dels monocultius cerealistes, la massiva desforestació i els incendis forestals.

Sergio Montagud, BDB GVA

ANDRAGÓ (*Tarentola mauritanica*)

Dragonet robust que pot aconseguir els 19 cm de longitud. És una espècie adaptada a àrees urbanes on caça insectes nocturns entorn dels punts de llum. Presenta activitat diürna i nocturna. Es reproduïx entre primavera i estiu. Durant el zel emeten vocalitzacions de significació territorial. Ponen un o dos ous en cada posta (poden ser diverses). S'alimenta d'insectes que caça a l'aguait, principalment en hores crepusculars entorn d'una font de llum. Consumeix una àmplia gamma d'artròpodes, aranyes, escarabats i papallones nocturnes. També s'ha observat la depredació sobre lacèrtids juvenils. Entre els seus depredadors s'inclouen ofidis, diversos grups d'ocells i uns certs mamífers, especialment gats domèstics en edificacions i zones urbanes.

El seu caràcter antròpic i la notable plasticitat li han permès colonitzar amb èxit entorns urbans i rurals, tant en grans urbs com en infraestructures de naturalesa agropecuària, per la qual cosa se li observa tant en edificacions, murs i parets de pous i aljubs, com en pedreres, troncs i piles de llenya. Rarament supera altituds superiors a 800 m, sent més freqüent a cotes inferiors.

PROJECTE DE REINTRODUCCIÓ DEL CREBALÒS

Existeixen diversos factors que fan que processos de reintroducció d'aquesta espècie siguin lents. Podríem anomenar alguns com la lentitud en arribar a la maduresa sexual (al voltant dels 6 anys), el selectius que són els trencalossos a l'hora d'escollir parella, la baixa capacitat de dispersió de l'espècie, que fa que només tinguem de manera permanent trencalossos alliberats ací; i les llargues fases exploratòries o de dispersió.

Alguns dels trencalossos alliberats a la Tinença visiten altres projectes i s'han pogut observar a la zona del Parc Natural del Alto Tajo (que té un projecte de reintroducció de Voltor negre) i al Projecte de reintroducció del Trencalòs a Terol. Això es deu a que els individus observen l'existència de punts d'alimentació d'aus necròfages i també altres trencalossos. És molt interessant i ens plena d'orgull vore com els individus que introduïm ací exploren noves zones i són vistos a projectes similars.

En l'última Gasetta del Crebalòs, s'ha fet un homenatge a Martín Surroca, en el que s'agraeix la seua feina incansable. Tot són bones paraules per part dels seus companys i es destaca la gran importància de la seua figura per a la conservació de la Tinença i per al projecte de reintroducció del trencalòs, del que ha sigut un dels protagonistes.

Aquesta Gasetta ja ha sigut publicada i des de l'equip del Parc et convidem a visitar-la i seguir aprenent sobre aquestes aus necròfages que tenim la sort de poder tindre a la Tinença.

[Més informació](#)

Ana Cebrián Barrigón

Tècnica de Comunicació

Centre per a la Investigació i Experimentació Forestal (CIEF) **PROJECTE "LIFE TEIXERES"**

Col·laboració amb el CIEF

La intervenció més important realitzada fins ara en la millora de l'hàbitat del teix en territori valencià

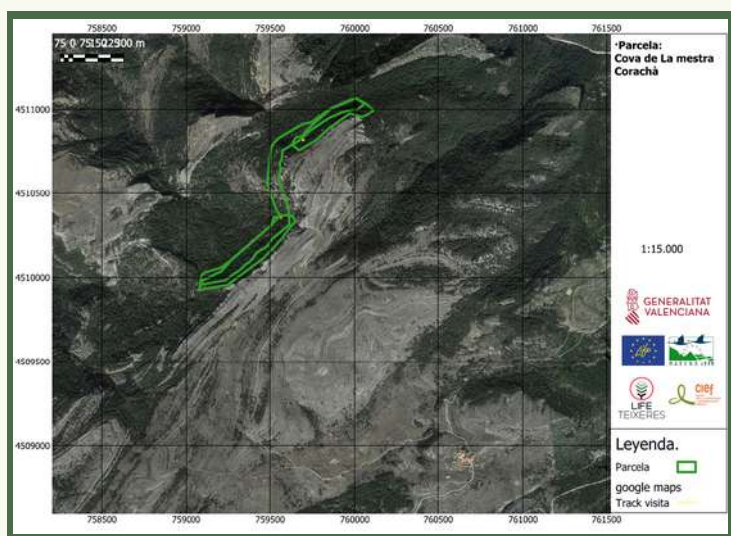
A finals de 2021, la Comissió Europea va aprovar oficialment la realització del projecte LIFE Teixeres (2021-2026). Una iniciativa de gran envergadura la missió principal de la qual és millorar l'estat de conservació i la capacitat de resiliència dels boscos mediterranis de teix (*Taxus baccata*) en l'àmbit valencià enfront dels efectes adversos del canvi climàtic. Es tracta de la intervenció més important realitzada fins ara en la millora de l'hàbitat del teix en territori valencià.

El projecte treballarà sobre espais de la Xarxa Natura 2000 en els que està representat l'hàbitat del teix, com és el de la Tinença de Benifassà, tant dins del Parc Natural, com en la seua àrea d'influència. Es tracta d'un dels llocs amb major potencial del projecte, ja que reuneix les condicions ecològiques que necessita l'hàbitat de les teixeres mediterrànies per a desenvolupar-se i amb més possibilitats de créixer. LIFE Teixeres tindrà una duració de cinc anys i treballarà sobre terrenys públics i privats.

L'hàbitat del teix en l'àmbit mediterrani -amb el codi Natura 2000, 9580*- està considerat com prioritari per la Unió Europea. Així mateix, la normativa valenciana, té catalogada esta espècie com a "vigilada", ja que actualment s'enfronta a diverses amenaces al territori valencià com la fragmentació, dispersió i xicoteta superfície ocupada, el baix reclutament de nous individus, l'esporgada d'herbívors domèstics i silvestres, el canvi climàtic i els incendis.

LIFE Teixeres, recuperar els boscos de teixos.

El teix és un dels grans sers vius supervivents i resilients del planeta, que es pot trobar en quasi tota Europa, Àsia i nord d'Àfrica. És un arbre d'una enorme longevitat, amb una fusta excepcional, associat en un altre temps al místic i sagrat, que ha donat peu a moltes llegendes. La Tinença compta amb diferents exemplars en bon estat i la idea és mantindre el seu hàbitat i incrementar la població.

Parcel·la on es treballarà al P.N. Tinença al Projecte LIFE Teixeres

En la línia de millorar l'estat de conservació de l'hàbitat del teix, així com la seua capacitat de resiliència davant de les principals amenaces que el posen en perill, LIFE Teixeres s'ha marcat una sèrie de fites, entre els quals es troben l'augment de la superfície de tejedas i reducció de la fragmentació de l'hàbitat, entre moltes altres. Per a això, es van a realitzar diferents actuacions, com per exemple la creació d'una col·lecció de germoplasma o horts clonals de *Taxus baccata* en els espais naturals, a més d'altres accions.

Baix el títol “Conservació i restauració de boscos relictos de *Taxus baccata*”, el projecte té com a beneficiari coordinador a la Generalitat Valenciana, a través de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica; beneficiari associat a l'empresa pública VAERSA i com a coordinador tècnic al Centre per a la Investigació i l'Experimentació Forestal (CIEF). En els pròxims mesos, està previst que es faça una reunió informativa per a donar a conèixer este projecte a les veïnes i veïns.

Vols col·laborar amb nosaltres? envia els teus articles a la següent adreça:

parque_tinenbenifassa@gva.es

Redacció: Equip tècnic del PN

Centre d'Interpretació del Parc Natural de la Tinença de Benifassà

C/ Trascasa, 2. El Ballestar (Castelló)

Telèfons: 964 715 720 - 650 412 497

Correu electrònic: parque_tinenbenifassa@gva.es

[Web del Parc Natural de la Tinença de Benifassà](#)

